

DE NIEUWE

oase

Dagstart voor
bezinning & burgerschap

FILOSOFISCHE VRAAG

HANDLEIDING

In dit document lees je hoe je een filosofisch gesprek met je klas voert.

Anders dan bij een 'gewone' vraag draait het bij een filosofische vraag niet om het vinden van het juiste antwoord. Er is niet één goed of fout antwoord, over ieder antwoord valt te twisten. En dat is precies de bedoeling. Het gaat om het oefenen in denken, in vragen stellen en in redeneren.

TIPS VOOR HET BEGELEIDEN VAN EEN FILOSOFISCH GESPREK

- > Houd de Socratische houding aan: je hebt zelf geen mening. 'Je weet alleen zeker dat je niets zeker weet.'
- > Vraag door. Niet alleen naar feiten, maar ook naar meningen, waarden en verklaringen.

WAT IS DE SOCRATISCHE HOUDING?

De Socratische houding gaat uiteraard terug op de Griekse filosoof Socrates. Hij stelde tot vervelens toe vragen aan iedereen die dacht dat hij ergens verstand van had. Wie voortdurend vragen gesteld krijgt, ontdekt niet alle antwoorden te hebben. Daar ontdek je de grenzen van je kennis. En juist daarnaar wil je op zoek want daar begint het leren. Je beseft dat je nog meer moet weten voordat je een oordeel kunt vellen. Dit is de kern van de Socratische houding. Want ook jij als docent zult, net als je leerlingen, niet alles weten. Zoals Socrates het zei: 'Ik weet alleen zeker dat ik niets zeker weet.'

DOORVRAGEN IN DRIE STAPPEN

Om je leerlingen aan het denken te zetten, blijf je dóórvragen.

1. Vraag door om te verhelderen.

Zorg dat je eerst begrijpt wat er precies wordt gezegd en bedoeld. Stel vragen als:

- > Wat bedoel je daarmee?
- > Hoe zit dat dan precies?
- > Ik begrijp het niet, leg eens uit?

2. Vraag door om te problematiseren.

Trek in twijfel of iets wel zo is. Denken anderen er ook zo over? Welke argumenten zijn er dan? De mening moet onderbouwd. De rol van de docent daarbij is doorvragen. Stel vragen als:

- > Wie is het hier niet mee eens?
- > Weet je zeker dat dit waar is?

- > Vraag of het 'altijd' 'nooit', of 'soms' geldt, en wanneer dan? 'Geldt het voor iedereen?'
- > Gebruik een gedachte-experiment of noem een extreem of vreemd voorbeeld.

3. Stel vragen om af te ronden.

Je tijd in het klaslokaal is natuurlijk beperkt. Hoe werk je toe naar het slot van je filosofisch gesprek? Stel vragen als:

- > Kunnen jullie proberen een algemene regel te formuleren?
- > Waar ga je deze week nog eens over nadenken?
- > Wat was het mooiste argument, de beste quote of gedachte die je vandaag gehoord hebt?
- > Wat is een vraag voor de volgende keer?

PAS OP...

Trap niet in de valkuil om als docent toch een antwoord te geven. Daarmee ondergraaf je je positie als neutrale vragensteller. Probeer je mening over wat gezegd wordt, zoveel mogelijk op de achtergrond te houden. Zo houden de leerlingen hun verantwoordelijkheid tijdens het filosoferen.

TOT SLOT

Vrijwel nooit zal er een eenduidig antwoord op de filosofische vraag zijn. Ieder denkt immers vanuit eigen ervaring en perspectief.

- > Laat het gesprek samenvatten. Dit kan klassikaal, of individueel (laat de leerling het opschrijven).
- > Geef een (creatieve) verwerkingsopdracht.
- > Zeg simpelweg: 'De tijd is op'.

*Heleen Bakker
juli 2024*